

(Фонд стратешке културе, 10.6.2010)

Усвајање најновије резолуције о санкцијама Савета безбедности ОУН о Ирану може постати и најкрупнији политичко-дипломатски пораз Русије последњих година. Његов негативни ефекат ће се осећати кудикамо снажније од последица самопроглашења независности Косова (чему се Русија и даље противи). Ради се о неочекиваном повратку синдрома једностраних уступака Западу, који су одликовали политику Русије у 1990-им годинама – нарочито на балканском правцу. Међутим, настављајући да се креће на таласу западне политике у вези са иранским питањем, Русија ризикује да изгуби не само Балкан, него и шири регион, па и сопствено, с толико муке стечено, кључно место у вишеполарном свету.

Водеће иранско штампано издање, лист „Техеран тајмс“ у свом уводнику, посвећеном гласању у Савету безбедности ОУН (где су против санкција гласали партнер Русије у групи БРИК - Бразил, и чланица НАТО – Турска) отворено је писао о геополитичком дилу, који су реализовали Русија и САД. „Та чињеница да су Турска и Бразил, два савезника САД, гласали против резолуције, служи као још један доказ да се акције против Ирана, и последња одлука Савета безбедности, темеље на тајним погодбама, које су закључиле велике државе. Према томе, они који су говорили да су САД одустале од свог антиракетног штита у Источној Европи зарад тога да би добиле подршку Русије – вероватно су били у праву, написао је лист.

Руски спољнополитички ресор је у 2009. години морао у више наврата да демантује тврдње западних медија о постојању погодбе „ПРО у замену за Иран“. И највероватније је да слична погодба, као децидно прописани и потписани сценариј, заиста није постојала. Али се ђаво, како то воле да кажу ти исти Американци, „крије у детаљима“. А детаљи су такви, да је Русија драстично поштрила свој став о Ирану, замрзнула реализацију већ закључених уговора са Техераном у војној сфери (поред осталог, о испорукама Ирану ракетних комплекса С-300), и ризикује да изгуби стратешког партнера на целом Блиском и Средњем Истоку у условима, када од ње ништа није тражило такву исхитреност. Или ништа, осим сумњивих обавеза према председнику САД, Бараку Обами?

Међутим, последњи развој догађаја посведочио је о активизацији сложених и вишезначних померања у читавом региону и изван његових граница. Успешно

посредовање горе поменутих Бразила и Турске у преговорима око обogaћивања иранског уранијума изван земље, реско заoштравање ситуације на Блиском Истоку и односи Турске и Израела, излазак на нов ниво геополитичких маневара око карабахског сређивања и тесно повезаних са њим енергетских пројеката (кључна улога у којима припада Турској, Ирану и Азербајџану, који заузима посебну позицију) - у свим тим схемама САД, очигледно, престају да играју одлучујућу улогу и ризикују да остану без савезника. Што се пак Ирана тиче, као што је познато, три пакета санкција које је одобрио Савет безбедности ОУН у 2006-2008. години нису приморала Иран да одустане од реализације своје општенационалне идеје, каква је нуклеарни програм. И нема никаквих назнака да ће се та ситуација променити и сада.

Али ће се зато променити за Русију, и то не у правцу боље. Губећи Иран, демонстративно делујући упркос посредничкој мисији Бразила и Турске (коју је Москва устима председника Дмитрија Медведева раније формално подржала), и наглашавајући ретку солидарност са САД, Русија ризикује онај капитал који је она постепено почела акумулирати током последњих година – независност, јасност, офанзивност спољне политике и разговетне геополитичке приоритете. Једном руком гласати за драстично поoштравање санкција против Ирана, а другом дограђивати атомску електрану у Бушеру – нису ли то они ноторни «двоструки стандарди», због којих је Москва навикнута (и апсолутно оправдано) да критикује Запад?

Одмах након гласања у Савету безбедности ОУН Москва је очигледно покушала да поврати геополитичке поене. Поред осталог, руски МИП је пожурио да обелодани обимни коментар свог департамента за информисање и штампу, у коме се, поред осталог, каже:

„Ми не можемо занемарити сигнале који стижу до нас о намери неких партнера да малтене одмах након одлуке у Њујорку пређу на разматрање додатних, још жешћих од резолуцијом СБ ОУН предвиђених мера утицаја на Иран. Ми то оцењујемо као испољавање курса који се коси са принципима заједничког рада у „шесторци“ и формату СБ ОУН. За нас нису прихватљиви покушаји да неко на тај начин ставља себе „изнад“ Савета безбедности. Категорички одбацујемо и националне одлуке, које се тичу увођења „екстериторијалних санкција“, то јест, ограничавајућих мера по сопственом законодавству у односу на физичка и правна лица трећих земаља. Сличне одлуке, ако под њих потпадају руска правна и физичка лица, бремените су предузимањем узвратних мера с наше стране.

Нова резолуција оставља широко поље за настављање сарадње са Ираном у

трговинско-економској области, по питањима енергетике, транспорта, мирног коришћења космоса. У контексту руско-иранских билатералних односа све те сфере имају значајан потенцијал и могућности за ширење. Од принципијелног је значаја за нас даље унапређивање сарадње са Ираном у области изградње реактора на бази лаке воде“.

Сви горе наведени аргументи су исправни, али из неких разлога остављају утисак „махања песницама након туче“. Тешко да ће САД и Европска унија бити толико испуњени захвалношћу Русији да ће почети више узимати у обзир њене интересе и да ће, поред осталог, изграђивати своју даљу политику на иранском правцу, држећи се коментара њеног МИП. А изјаве на Смоленском тргу о подршци „даљем унапређивању сарадње са Ираном“ имале би значајнији карактер да се Москва макар уздржала приликом гласања (како је то учинио неупоредиво мање утицајни у светским пословима Либан).

Ако се пак вратимо на околности руско-америчких дискусија о Ирану и интересима САД, видећемо да Вашингтон управо ту није одустао. Одустајање Барака Обаме од размештања стационарних објеката ПРО у Пољској и Чешкој лепо је срачунато и без било каквих договора са Русијом о Ирану, из разлога, пре свега, финансијско-економских трошкова. Уз то, није реч о одустајању од програма као таквог, већ о превођењу истог на виши технолошки ниво, како би се радарима и противракетима покрила додатна територија. Уместо два лепо видљива објекта Русија ће ускоро на својим копненим и поморским границама добити читаву мрежу мобилних уређаја. И Персијски залив, а и Црно море, у том ће погледу постати кључни региони. Није случајно што је америчка администрација у току преговора о закључивању новог Споразума о стратешком офанзивном наоружању основне и успешне напоре концентрисала на недопуштање увезивања његових захтева са програмом ПРО.

Но, можда је и најважније, а и нешто што највише наводи на опрез, заправо, директна аналогија између садашњег развоја међународних дискусија о Ирану и политике Русије на Балкану 1990-их и прве половине 2000-тих година. Тада је Русија такође формално захтевала од свих актера балканских конфликта да се стриктно држе међународног права, подстицала их на компромисе, гласала у Савету безбедности ОУН за резолуције о санкцијама као једином могућем средству за спречавање ескалације напетости, али је све то у резултату доводило до још већих асиметрија у архитектури балканске и европске безбедности. Декларисани принципи проглашавани су обавезним за све стране и народе региона, али су некако страдали једино Срби (историјски и геополитички савезници Русије). А формат међународних дискусија о статусу Косова – Међународна контакт група - и уопште плашљиво долази на садашње преговоре у саставу „шесторке“ о иранском нуклеарном досијеу. Управо у оквирима „петорке“ Русија

Иран и Балкан: опасне паралеле за Русију

Пише: Петар Искендеров
субота, 12 јун 2010 12:42

је уступила позиције у косовском сређивању, пристајући на такозвана „три принципа“, поред осталог на недопустивост враћања ситуације на Косову на ону до 1999. године. Ту одредницу су потом искористили присталице косовске независности као главни аргумент у корист независности српске покрајине.

Данас руски представници сасвим оправдано оптужују ОУН и лично њеног генералног секретара Бан Ки Муна због одуства жеље и неспособности да реши косовски проблем, а Европску унију и САД због пристрасности и једностраности. Али зар и у иранском питању Запад – прећутно приставши на постојање нуклеарног оружја у Индији и Пакистану и покривајући нуклеарни развој Израела, али уводећи све жешће санкције против Ирана – не делује такође једнострано?

Балканско сређивање већ је доказало, и наставља да доказује, штетност већ истрошених међународних формата у виду различитих „петорки“ и анемичних дискусија и одлука ОУН. Запад одавно већ користи сопствене механизме за осигурање својих геополитичких интереса. Јачање војно-политичке и трговинско-економске сарадње са Ираном (поред осталог и по питању разграничења Каспија и енерго-пројектима), укључивање у преговоре о иранском нуклеарном досијеу других – неангажованих – земаља, и најзад, јасна подршка независној и успешној посредничкој улози Бразила и Турске – уместо свега тога Русија је дала предност да пружи руку САД и Европској унији. Хоће ли Москва дочекати њихову руку, на пример, око Косова, Кавказа или енергетике? Балканско искуство нас приморава да на то питање одговоримо негативно.